

УДК 821.161.1

Л. В. Федорюк

Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця)

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СИМВОЛІЧНИХ ОЗНАК КОНЦЕПТУ СМЕРТЬ

Розглянуто символічні ознаки концепту СМЕРТЬ. Дослідження концепту з позиції символу визначувано можливістю виявлення нових смислів, не розкритих під час аналізу інших ознак когнітивної одиниці. Ілюстративним матеріалом постають художні твори сучасних українських авторів.

Ключові слова: символ, концепт, символічна ознака, структура концепту, мовна картина світу.

Федорюк Л. В. Донецкий национальный университет имени Василия Стуса (Винница). **ИНТЕРПРЕТАЦИЯ СИМВОЛИЧЕСКИХ ПРИЗНАКОВ КОНЦЕПТА СМЕРТЬ**

Рассмотрены символические признаки концепта СМЕРТЬ. Исследование концепта сквозь призму символа определено возможностью обнаружения новых смысловых значений, не раскрытых при анализе других признаков когнитивной единицы. Иллюстративным материалом послужили художественные произведения современных украинских авторов.

Ключевые слова: символ, концепт, символический признак, структура концепта, языковая картина мира.

Fedoryuk L. V. Vasyl' Stus Donetsk National University. **INTERPRETATION OF THE CONCEPT DEATH SYMBOLIC FEATURES**

A symbol is a product of the human mind. From ancient times, human symbolized outward things. Thus, the symbol is a specific element of the cultural space coding. The symbol is a unique means encoding cultural space. It performs effectively the mnemonic function of culture, reproducing the language cultural sense, rather than letting it disappear, developing and enriching it with certain shades of meaning in those different linguistic practices.

The purpose of this study is to explore the symbolic features of the concept DEATH detectable in the works of modern Ukrainian literature. To achieve the purpose, we set the following tasks: 1) to analyze the definition of symbol in the light of the concept structure; 2) to describe the of symbolic features peculiarities of the concept DEATH, which are verbalized in modern Ukrainian literature. Death is one of the basic categories of Ukrainian language picture of the world. Human is interested in related riddles and questions from humanity birth time, because life and death are inseparable concepts. The concept DEATH is manifested in the studied texts in the symbolic sense through anthropomorphic features (images of young and old women), theomorphic (soul / spirit, penalty), coloristic signs (black, white, purple); the metaphors: dream, commence, coldness, darkness.

The analysis of the certain features of the concept DEATH in the Ukrainian fiction of different periods is a prospective trend of research.

Keywords: symbol, symbolic feature, concept structure, language picture of the world.

З найдавніших часів людина вдається до символізації навколишнього світу. Символ є унікальним засобом кодування культурного простору. Він ефективно виконує мнемонічну функцію культури, відтворюючи в мові культурний сенс, не даючи йому зникнути, розвиваючи й збагачуючи його тими чи тими відтінками значення в різних мовних практиках.

Символічна ознака є прихованою частиною концепту, наявна в його структурі як елемент, привнесений культурою, і реалізується в певних ситуаціях спілкування у мові. Концепт (за В. В. Колесовим) – це знак мови, і, насамперед, культури, який увібрав символічні смисли, еталонні, стереотипні й індивідуальні уявлення. Концепт виявлюваний «у своїх змістовних формах: в образі, понятті, символі» [12, с. 19].

Услід за М. В. Піменовою, виділяємо в структурі концепту сім основних ознак: мотиваційна ознака слова-репрезентанта концепту, образні, поняттєві, функційні, категорійні, іронічні, **символічні**. Символічними є «такі ознаки, які спрямовані до наявного або втраченого міфу чи ритуалу і можуть сприйматися у вигляді метафори, алегорії або культурного знака. Міф зберігає раніше поширене в народі уявлення про світоустрій. У процесі розвитку народу міфи втрачаються, але їх можливо відновити, аналізуючи стерті метафори» [17, с. 435].

Актуальність роботи зумовлена багатогранністю понять *концепт* і *символ*, необхідністю їх вивчення з погляду когнітивної лінгвістики та лінгвокультурології та необхідністю встановлення статусу символічних ознак у структурі концепту СМЕРТЬ.

Мета студіювання – дослідити символічні ознаки концепту СМЕРТЬ, виявлені у творах сучасної української літератури. Поставлена мета конкретизована такими **завданнями**: 1) розглянути поняття символу з урахуванням структури концепту; 2) описати особливості символічних ознак концепту СМЕРТЬ, вербалізованих у сучасній українській літературі; 3) визначити статус символічних ознак у структурі концепту СМЕРТЬ.

Матеріалом дослідження постають синтаксичні конструкції (мінімальний контекст) творів сучасної української літератури (Ю. І. Андрухович, В. О. Шевчук, Ю. Р. Іздрик, О. С. Ульяненко, Анатолій Дністровий та ін.) з лексемами на позначення *смерті*, що відбивають символічний зміст, закладений у концепті СМЕРТЬ. Окрім імені концепту, лексеми *смерть*, до номінативних засобів його мовної репрезентації відносимо синоніми (*загибель, загин, кінець, край, скін, сконання*), деривати (*смертний, смертельний, смертоносний; мертвий, мерти, померлий*).

Символу властива невичерпна багатогранність свого змісту. К. Юнг на підтвердження заявленого зазначає: «Символ – це архетипний образ, він не якийсь довільний або навмисно обраний для передавання будь-якого відомого факту знак, а вираження надлюдського змісту...» [21]. Для В. фон Гумбольдта символ – це водночас вироблення смислу й вираження невимовного, йому властиві нетранзитивність, мотивація, синтетизм [7].

Для нас предметом розгляду є символ крізь призму мовного втілення. Мовний символ має певні відмінності від знака та предметного образу. Символ, як слушно зауважує В. Ф. Дороз, – «це уявлення, що викликає певне коло асоціацій. Якщо в загальному розумінні символом називають багатозначний предметний образ, який об'єднує різні плани відтворення дійсності, то мовний символ набуває нових (переносних, умовних) значень на основі спорідненості, подібності між певними явищами дійсності. Він набуває ознак типового художнього образу, в якому конкретно-чуттєва даність предмета зображення (його чуттєвий образ, водночас із власним) має значення вказівки на такий предмет, явище або ідею, які безпосередньо в зображуване не входять» [7, с. 92].

Особливістю символу як семантичної одиниці є множинність значень, що виявляють себе в різних конституціях; поєднання і взаємодія цих значень завдяки дії аналогії та асоціативним зв'язкам; конденсація, компресія багатьох ідей, відношень як виразників символічних значень [8, с. 14].

Мовні символи мають архетипну природу. Вони об'єднують різні реальності в єдине ціле в процесі семантичної діяльності в тій чи тій культурі [14]. Як слушно зазначає Т. З. Черданцева, «специфіка мовного символу полягає в мотивації мовного знака, пов'язаною не з перенесенням значення, характерною

для тропів, а з картиною світу, фоновими знаннями, прагматикою в широкому сенсі» [21, с. 83].

Смерть, за загальними народними уявленнями, є, з одного боку, символом розпаду, з іншого, – символом народження нового життя, джерела духовного життя, відродження матерії, символом вищої свободи, вічного життя. Смерть у всі часи сприймалася як велике горе, і водночас люди розуміли її неминучість. Ставлення до смерті було неоднозначним, і це відбивалося на характері поховальних обрядів. Але якщо душа залишала тіло назавжди, то дух нібито міг повернутися до тіла [8, с. 761].

У мистецтві найпоширенішим є зображення Смерті у вигляді скелета-вершника, закутаного в плащ з капюшоном, озброєного косою, або тризубом, або мечем, або луком і стрілами. Символи смерті охоплюють скелет, могилу, череп, фігуру, закутану в чорний плащ (як, наприклад, грецький бог Танатос). У західній традиції зі смертю асоціюється чорний колір, у східній – білий. Смерть зображували також і у вигляді бою в барабан або танцівниці. Приємнішим символом була жінка в чорній накидці або мусульманський Ісрафіл – ангел Судного дня [18].

Українська лінгвокультура описує *смерть* через антропоморфні, теоморфні ознаки, кольори (чорний, білий та інші), як символ вічного сну, певної межі, переходу з одного життя в інше. Смерть має різні обличчя, її втілене існування взагалі – це людська фантазія. У носіїв мови є потреба пояснити невідоме й страшне за допомогою зрозумілого, надати йому узвичаєні форми.

Найчастотнішим у творах сучасної української літератури є уособлення смерті у вигляді молодої жінки, яка вабить флюїдами: *Вона до кінця роботи не могла притлумити в собі відчуття – з іскристими флюїдами смерті* (О. Ульяненко. Серафима). Вона може підкоряється людській волі й відступати: *Істинна суть нашого дійства – перемога над Смертю... Розкріпачені душі торжествували своє оновлення, Вільний Сміх і Розкута Поезія злітали понад грішню землю, і відступала підла Костомаха під неблаганними ударами Людського Безсмертя* (Ю. Андрухович. Рекреації); *Але вона взяла його за руку, стиснула вологу долоню тонкими холодними пальцями, і він, Хруст, звів догори обличчя. Смерть відступила* (О. Ульяненко. Серафима); танцювати: *На тридцять сьомому році життя Артур Пепа раптом зауважив, як навколо нього починає кружляти, вальсуючи, смерть* (Ю. Андрухович. Московіада). Інколи смерть має холодний (зимний) подих: *Сльози покотилися їй з очей, великі, щедрі, холодний подих смерті вона відчула в цій душній, непровітреній кімнаті* (В. Шевчук. Дім на горі); вона приходиться несподівано чи переслідує людину впродовж певного часу: *Усе це були швидше наслідки: млявість письма найчастіше свідчить про почуттєве спустошення, а смерть обов'язково вдирається туди, де не вистачає любові* (Ю. Андрухович. Московіада); *Але зовсім інше відчуття, тягуче, мов гума, поволі почало захоплювати все його тіло, доки жах і туга не вибухнули у його голові. Значить, це тільки ось вона наближається, смерть* (О. Ульяненко. Жінка його мрії); *Смерть іде до вас!* – кричить він, від чого присутні сичать на нього, щоби поведився трішки тихіше (Анатолій Дністровий. Місто уповільненої дії).

Образ старої жінки – традиційний символ смерті – також є частотним у розглянутих текстах: *...ведеш його коридором, мов проважайши кудись, да, значить, а він тобі щось розкаже, хихотить по-ідіотському, і не віре, що позаду смерть чалапає моїми чобітьми...* (О. Ульяненко. Сталінка). *...смерть прийшла, торохкотіла кістками, зачаламкала вставленими золотими зубами знайомо-*

го Михайлового лікаря-зубопротезника, але Михайло нагнав її... (там само). Поцілунок смерті є символом умирання на мить, після чого людина може жити й далі: – *От мудаки! – кажу йому жартуючи. – Будеш довго жити! І це ж треба у такому віці – зустрітися зі смертю! Вона тебе хоч поцілувала?* (Анатолій Дністровий. Місто уповільненої дії).

Згідно з християнськими уявленнями, людина, крім тіла, має ще дві субстанції: душу й дух. Смерть – у символічному змісті – дорівнює смерті душі, тобто відторгненню від тіла і душі, і духу [8, с. 761]: *Яка різниця, як називається оце тлінне тіло? Головне – безсмертна душа* (Ю. Андрухович. Московіада). *Переступив поріг, тремтячи, – в ніздрі вдарив дух мертвого тіла й пустині* (В. Шевчук. Дім на горі). Смерть усвідомлювана як певний перехід душі з одного стану в інший та її майбутнє існування: *Ясьо відчув себе за якимось порогом, де вже нема смерті, тобто за порогом смерті, де вже є тільки густа, аж алергійна, вічність* (І. Павлюк. Біографія дерева племені поетів); *...коли я все це зрозумів, то зрозумів і те, що найкращою точкою відліку є смерть. Адже саме смерть є початком нового, безсмертного існування* (Ю. Іздрик. Флешка); *Кожна трансгресія вела у віддзеркалення. Кожна смерть – у безліч інших смертей, життів, народжень* (Ю. Іздрик. Таке). З релігійним віровченням пов'язано усвідомлення грішності людини від народження, тому невіддільною від смерті є кара – розплата за земне життя: *Чекання смертної кари – це і є, можливо, чекання щастя: сну-забуття або ж польоту-забуття, тобто абсолютної швидкості, або ж абсолютного спокою – що одне і те ж* (І. Павлюк. Біографія дерева племені поетів).

За зовнішніми ознаками ототожнюють смерть зі сном – вічним чи обмеженим у часі: *Щодня, – думав він, – ми живемо, щоб померти на ніч і знову народитися вранці. Щодня ми вмираємо і цим звільняємося від потреби розв'язувати найхимернішу з загадок – темряву* (В. Шевчук. Дім на горі). *Але тиша в ній – як і всюди – була такою глибинною, що залишалось уявити собі смертний сон, який зламав невідому пару, як тільки та досягнула вершину любовців* (Ю. Андрухович. Московіада). *Орхідея зводиться на ноги, але сон валить її на диван. Хто відрізняє сон від смерті?* (О. Ульяненко. Серафима).

В аналізованих літературних творах кольоропозначення виявлювані чорним, білим і фіолетовим. Вживанішим є традиційний символ смерті – чорний колір: *Він стукав і стукав, а той стукіт бив у голову й відбивався від чорних мертвих вікон* (В. Шевчук. Дім на горі). Не зважаючи на те, що в слов'янській картині світу білий колір є символом радості й чистоти, він також асоціюється з блідістю та безкровністю мерця: *Десь, напевно, вироцують ангелів... як гусей. Білих, мов смерть* (І. Павлюк. Біографія дерева племені поетів); *Мертве сяйво обливало її обличчя мерзлим молоком, і в ньому поблискували її очі* (В. Шевчук. Дім на горі).

Традиційні народні уявлення асоціюють фіолетовий, який об'єднує червоний і блакитний, з очищенням та небесною гладдю. Нетиповим є уживання фіолетового кольору в українській літературі на позначення смерті, що, очевидно, мотивовано його густиною чи насиченням: *По-хазяйськи кректали кури на тинах, мертва димова нитка з дядьківських тракторів сукалася в одну суєтливую струну печалі, на якій неможливо було зіграти на тверезу голову – без горілки, кохання, або запаху бузку, що мав фіолетовий колір, колір смерті* (І. Павлюк. Біографія дерева племені поетів).

Українській мовній картині світу притаманне асоціювання смерті з темнотою, адже світло є символом життя, життєствердної енергії: *Йому навіть чудно стало, що стоїть ось тут, на скелі, зовсім поруч із сонним будинком, від якого долинає раз у раз півняче кукурікання, – страшно йому стало, що його можуть побачити із тих підсліпуватих і на позір мертвих вікон* (В. Шевчук. Дім на горі). Але там, глибше, є **темні мертві** вулиці й площі, є глухі подвір'я, покручені сходи підвалів, забиті дошками вікна (Ю. Андрухович. Рекреації).

Отже, смерть – одне з ключових понять української мовної картини світу. Людину цікавили пов'язані з нею загадки і питання з часів зародження роду людського, адже життя і смерть – невіддільні поняття. Концепт СМЕРТЬ експліковано в досліджуваних текстах у символічному змісті через **антропоморфні ознаки** (образи молодої й старої жінки), **теоморфні ознаки** (душа / дух, кара), **кольоропозначення** (чорний, білий, фіолетовий кольори); метафори: **сон, початок, холод, темнота**.

Перспективним вважаємо аналіз образних ознак концепту СМЕРТЬ в українській художній літературі різних періодів, вияв його динаміки і встановлення основних компонентів видозміни.

Бібліографічні посилання

1. **Lakoff G.** The Contemporary Theory of Metaphor / G. Lakoff // Metaphor and Thought. – Cambridge, 1993. – 245 p.
2. **Андрухович Ю. І.** Рекреації [Електронний ресурс] / Ю. І. Андрухович. – Режим доступу : http://ukrlit.org/andrukhovych_yurii_igorovych/rekreatsii
3. **Андрухович Ю. І.** Переверзія [Електронний ресурс] / Ю. І. Андрухович. – Режим доступу : <http://www.ukrcenter.com/Література/Юрій-Андрухович/25277/Перверзія>
4. **Андрухович Ю. І.** Московіада [Електронний ресурс] / Ю. І. Андрухович. – Режим доступу : http://ukrlit.org/andrukhovych_yurii_igorovych/moskoviada
5. **Великий тлумачний словник сучасної української мови** / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь; ВТФ «Перун», 2001. – 1728 с.
6. **Гумбольдт В.** Избранные труды по языкознанию : пер. с нем. / В. Гумбольдт ; общ. ред. Г. В. Рамишвили ; послесл. А. В. Гулыги и В. А. Звегинцева. – М. : ОАО ИГ «Прогресс», 2000. – 400 с.
7. **Дороз В. Ф.** Українська мова в діалозі культур : навч. посібник / В. Ф. Дороз. – К., 2010. – 320 с.
8. **Енциклопедичний словник символів культури України** / за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, В. В. Куйбіди. – 5-те вид. – Корсунь-Шевченківський : ФОП Гаврищенко В. М., 2015. – 912 с.
9. **Іздрік Ю. Р.** Таке / Ю. Р. Іздрік. – Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2010. – 272 с.
10. **Іздрік Ю. Р.** Флешка. Дефрагментація / Ю. Р. Іздрік. – Калуш : «Таке», 2009. – 148 с.
11. **Ковшова М. Л.** Лингвокультурологический метод в фразеологии: коды культуры / М. Л. Ковшова. – М., 2013. – 456 с.
12. **Колесов В. В.** Язык и ментальность / В. В. Колесов. – СПб. : Петербург. Востоковедение, 2004. – 240 с.
13. **Малярчук Таня.** Говорити / Таня Малярчук. – Х. : Фоліо, 2007. – 168 с.
14. **Маслова В. А.** Лингвокультурология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – М., 2001. – 208 с.
15. **Павлюк І. З.** Біографія дерева племені поетів : повість / І. З. Павлюк // Кур'єр Кривбасу. – 2002. – № 151. – С. 39–89.
16. **Пименова М. В.** Концепт *сердце*: Образ. Понятіє. Символ : монографія / М. В. Пименова. – Кемерово : КемГУ, 2007. – 500 с.
17. **Селіванова О. О.** Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава, 2006. – С. 536–537.

18. Тресиддер Дж. Словарь символов [Електронний ресурс] / Дж. Тресиддер. – Режим доступу : http://www.bookol.ru/spravochnaya_literatura_main/slovari/56615.htm
19. Ульяненко О. О. Жінка його мрії / О. О. Ульяненко. – Х. : Треант, 2010. – 221 с.
20. Ульяненко О. О. Серафима / О. О. Ульяненко. – К. : Нора-Друк, 2007. – 240 с.
21. Ульяненко О. О. Сталінка. Дофін Сатани : роман / О. О. Ульяненко. – Х. : Фоліо, 2003. – 382 с.
22. Черданцева Т. З. Метафора и символ во фразеологических единицах / Т. З. Черданцева // Метафора в языке и тексте. – М., 1988. – С. 78–92.
23. Шевчук В. О. Дім на горі [Електронний ресурс] / В. О. Шевчук. – Режим доступу : http://lib.guru.ua/SU/UKRAINA/SHEVCHUK/dim_na_g.txt
24. Юнг К. Г. Архетип и символ / К. Г. Юнг ; пер. В. В. Зеленский. – М. : Ренессанс, 1991. – 304 с.

References

1. Andrukhovych, Yu. I. (1992), *Recreations [Rekreatsii]*, available at: http://ukrlit.org/andrukhovych_yurii_igorovych/rekreatsii
2. Andrukhovych, Yu. I. (1993), *Moskoviada [Moskoviada]*, available at: http://ukrlit.org/andrukhovych_yurii_igorovych/moskoviada
3. Andrukhovych, Yu. I. (1996), *Distortion [Pereverzija]*, available at: <http://www.ukrcenter.com/Literatura/Iurii-Andrukhovych/25277/Perverzija>
4. Cherdanceva, T. Z. (1988), “Metaphor and Symbol in Phraseological Units”, *The Metaphor in Language and Text* [“Metafora i simvol vo frazeologicheskikh edinicah”, *Metafora v jazyke i tekste*], Moscow, pp. 78–92.
5. *Collegiate Dictionary of Culture Symbols of Ukraine* (2015) [*Entsyklopedychnyi slovnyk symvoliv kultury Ukrainy*], Korsun-Shevchenkivskiy, 912 p.
6. Doroz, V. F. (2010), *Ukrainian Language in the Dialogue of Cultures. Tutorial [Ukrainska mova v dialozi kultur. Navchalnyi posibnyk]*, Kyiv, 320 p.
7. Gumbol'dt, V. (2000), *The Selected Works on Linguistics: Trans. from German [Izbrannye trudy po jazykoznaniju: per. s nem.]*, Moscow, 400 p.
8. Izdryk, Yu. R. (2009), *Flash Drive. Defragmentation [Fleshka. Defrahmentatsiia]*, Kalush, 148 p.
9. Izdryk, Yu. R. (2010), *Such a Thing [Take]*, Kharkiv, 272 p.
10. Jung, K. G. (1991), *The Archetype and the Symbol [Arhetip i simvol]*, Moscow, 304 p.
11. Kolesov, V. V. (2004), *Language and Mentality [Jazyk i mental'nost']*, St. Petersburg, 240 p.
12. Kovshova, M. L. (2013), *The Linguoculturological Method in Phraseology: Cultural Codes [Lingvokul'turologicheskij metod v frazeologii: kody kul'tury]*, Moscow, 456 p.
13. Lakoff, G. (1993), *The Contemporary Theory of Metaphor*, Cambridge, 245 p.
14. Maliarchuk, Tania (2007), *Speak [Hovoryty]*, Kharkiv, 168 p.
15. Maslova, V. A. (2001), *Linguoculturology [Lingvokul'turologija: ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ucheb. zavedenij]*, Moscow, 208 p.
16. Pavliuk, I. Z. (2002), “Biography of Tribal Poets Tree : The Tale”, *Kryvbas Courier* [“Biohrafii dereva plemeni poetiv : Povist”, *Kurier Kryvbasu*], No 151, pp. 39–89.
17. Pimenova, M. V. (2007), *The Concept of Heart: the Image. The Notion. The Symbol: Monograph [Koncept serdce: Obraz. Ponjatie. Simvol: Monografija]*, Kemerovo, 500 p.
18. Selivanova, O. O. (2006), *Modern linguistics. Terminology Encyclopaedia [Suchasna linhvistyka. Terminolohichna entsyklopediia]*, Poltava, pp. 536–537.
19. Shevchuk, V. O. *House on the Hill [Dim na hori]*, available at: http://lib.guru.ua/SU/UKRAINA/SHEVCHUK/dim_na_g.txt
20. *The Great Dictionary of Modern Ukrainian* (2001) [*Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy*], Kyiv, 1728 p.
21. Tresidder, Dzh. (1999), *Dictionary of symbols [Slovar' simvolov]*, available at: http://www.bookol.ru/spravochnaya_literatura_main/slovari/56615.htm
22. Ulianenko, O. O. (2003), *Stalinka. Dauphine of Satan: the Novel [Stalinka. Dofin Satany : roman]*, Kharkiv, 382 p.

23. Ulianenکو, O. O. (2007), *Seraphim* [*Serafyma*], Kyiv, 240 p.

24. Ulianenکو, O. O. (2010), *The Woman of His Dream* [*Zhinka yoho mrii*], Kharkiv, 221 p.

Надійшла до редколегії 5.01.2017

УДК – 81'1:82:65=133.1

Н. А. Хабарова

Днепропетровский национальный университет имени Олеса Гончара

ПРАГМАТИЧЕСКОЕ ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ КОГНИТИВНЫХ МЕТАФОР В РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТАХ

Рассмотрены типы когнитивной метафоры: структурный, ориентационный и онтологический, в рекламном тексте. Исследована аргументация, построенная по метафорическим моделям и призванная убеждать целевую аудиторию в нужном адресанту направлении. Описано прагматическое воздействие и манипулирование поведением адресата на эксплицитном и имплицитном уровнях во франкоязычных рекламных слоганах последних лет.

Ключевые слова: текст рекламы, когнитивная метафора, прагматическое воздействие, манипулирование, аргументация, убеждение.

Хабарова Н. А. Дніпропетровський національний університет імені Олеса Гончара.

ПРАГМАТИЧНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОГНІТИВНИХ МЕТАФОР В РЕКЛАМНИХ ТЕКСТАХ

Проаналізовано типи когнітивної метафори: структурний, орієнтаційний та онтологічний, у рекламних текстах. Досліджено аргументацію, яка побудована за метафоричними моделями і переконує цільову аудиторію в необхідному для адресанта напрямку. Визначено прагматичний вплив та маніпулювання поведінкою адресата на експліцитному та імпліцитному рівнях у франкомовних рекламних слоганах.

Ключові слова: тексти реклами, когнітивна метафора, прагматичний вплив, маніпулювання, аргументація, переконування.

Khabarova N. A. Oles Honchar Dnipropetrovsk National University. PRAGMATIC FUNCTIONING OF THE CONCEPTUAL METAPHOR IN THE ADVERTISING TEXTS

This article deals with the metaphoricalness of the advertising texts while verbalizing it with argument expressions, affecting way of influence and manipulation based on the notion of conceptual metaphor. Modern cognitive linguistics treats metaphor as a form of thinking, and metaphorical model as the means of knowing and explanation of reality. According to George Lakoff and M. Johnson, metaphor permeates our daily lives, not only language itself, but thinking and acting as well.

The theory of conceptual metaphor bases upon the concept of metaphor as a linguistic phenomenon, reflecting the process of understanding the text. Metaphorical models incorporated in the advertising texts are some kind of schemes by which the addresser transmits the information and acts implicitly and explicitly on the opinion of the recipient. Permeating the whole language, metaphorical thinking is represented densely in some of its spheres and discourses. In the in advertising texts that objectify conceptual metaphors, the nuclear position belongs to arguments, influence and manipulation which suggest a pragmatic effect dominant position as well.

In the French-speaking advertising texts conceptual model of cognitive metaphors, as a form of arguments and conviction is an affecting way of influence and manipulation on the behavior of the recipient, his deeds and actions.

Key words: the advertising texts, conceptual metaphor, argument expressions, influence, manipulation, pragmatic effect.

Метафора всегда была и остается в центре внимания ученых в силу ее полифункциональности и неоднозначности свойств. Развитие когнитивного направления в лингвистике открывает новые возможности исследования метафоры в